

"ויחן ישראל - כאיש אחד בלב אחד!" (י"ט ב)

אמר הגאון רבי משה שמואל שפירא: "בישיבה צריכה להיות מורגשת האהבה אחד לשני. זכיתי פעם אחת לראות את מרן הגאון רבי ברוך בר ליבוויץ. היה זה בעת ביקורו בעירנו ביאליסטוק. רבי ברוך בר שאל את חתנו, הגאון רבי ראובן גרוזובסקי: 'מי לומד אצלנו בישיבה מביאליסטוק?'

והנה עוד בטרם השיבו נזכר רבי ברוך בר וקרא בקול: 'חיימ'ה הרי לומד אצלנו'. [רבי משה שמואל שינה את שמו של הבחור...]

את חיימ'ה הזה הכרתי טוב, רחוק היה מלהיות מהמצויינים, גם מהבינונים היה רחוק מאד, ובכל זאת רבי ברוך בר הביע את שמו עם כל כך הרבה אהבה וחביבה 'חיימ'ה הלא לומד אצלנו... מכאן ניתן ללמוד מהי אהבה לבן תורה, הוא לומד בישיבה - כך צריכה להראות בישיבה אהבת אחים!" (מרפא לשון" קובץ ח')

ערב אחד נכנס הגאון רבי עזרא שרם להיכל ישיבת "פורת יוסף", וראה כי רבים מן הבחורים מתכסים במעיל או שמיכה... שאלם מה זה, השיבו לו הבחורים כי קר מאד בבית המדרש.

מיד הלך רבי עזרא יחד עם הגבאי המסור רבי יום טוב פוליטי והזמינו סוודרים חמים עבור כל בני הישיבה. בשתי מידות, אחת גדולה ואחת קטנה. כשהגיעו הסוודרים הסתדרו כולם, חוץ משני בחורים, שאחד מהם היה גבוה ומלא במיוחד, והשני נמוך ורזה במיוחד ולא התאים להם אף סוודר.

ניגש בנו, הגאון רבי אליהו שרם לחברותא שלו הגאון רבי מרדכי אליהו ושח לו דאגתו - מה יהיה עם שני בחורים אלו. אמר רבי מרדכי אולי תאמר לאבין שיזמין להם במיוחד. אולם רבי אליהו סירב, ואמר כי מן הסתם אחרי ההוצאה הרבה הזו יקשה עליו להזמין במיוחד.

מה עשה, עבר מאחד לאחד ואסף מכל אחד מטבע קטנה מבלי לומר מה מטרתו, רק נימק את בקשתו ברצונו לעשות חסד. כשנאסף הסכום הזמין סוודרים כמידתם עבור שני בחורים אלו, שהפכו ברבות השנים לראשי ישיבות גדולים. (יועל אליהו)

"וישב משה לשפוט את העם ויעמוד העם על משה מן הבקר עד הערב - זה אומר עבדי נגבת וזה אומר אתה מכרתו לי..." (יומא עה).

ידועה השאלה מה כבר היה להם לדון בדור המדבר, דור של צדיקים!? מה משפטים היו להם!?

ערב רב היו תובעים שלל מצרים. (ללקח טוב" י"ג) אמרו לא נתנו לכם אלא על מנת להחזיר, ועתה שמתו אנו יורשים אותם. (תורה שלמה)

כתב הגאון רבי שאול מאמסטרדם: "בילדותי פירשתי על פי החזקוני, שהערב רב באו למשפט על עסקי ביזת הים, כי טענו שהם קרובי המצרים.

ולפי זה לא היה אף אחד יכול לדון דין זה, שכולם היו נוגעים בדבר. אלא שמשה רבינו, בזמן שכולם התעסקו בביזה עסק בעצמות יוסף ולא היה לו חלק בביזה והוא לבדו יכל לשפוט את העם בזה, וזהו שהשיב ליתרו 'כי יבוא אלי העם...'. (בנין אריאל)

שהיו מתדיינים על ביזת הים, כי אלו שהיו קרובים לשפת הים לקחו את המשובה והטוב, והאחרונים טענו לחלוק עמהם וכיוצא בזה. (פענת רזא')

לדרוש אלוקים - לבקש תורה - היתה זו תקופת "בית הספר הגבוה" לעם ישראל, הם עסקו רק בלימוד התורה והפצתו! (ר"ש"ר הירש עה"ת י"ח ט"ו) באו לשמוע נבואות ועצות. (בעלי התוס' שם ועיי"ש) היו באים להתפלל על חוליהם ולהודיע על אבדותיהם. (רמב"ן שם)

כתב מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך: אדם שמצא בזמנו דבר שהיה שייך ל'כלל ישראל', יש על זה שם 'אבידה'. אם אדם ימצא היום חפץ שהיה שייך ליעקב אבינו, גם עתה יש על זה שם אבידה. ומה שמצינו שאם מצא מטמון של האמוריים פטור מהשבה, מטעם של 'אוש', זה כיון שבני ישראל חיפשו את האוצרות הללו, והחליטו שלא ימצאו עוד והוי יאוש. (השבת אבידה כהלכה')

"ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה ה' לישראל - וישמח יתרו, וזה פשוטו ומדרשו נעשה בשרו חידודין חידודין, מצר על איבוד מצרים, היינו דאמרי איניש גר עד עשרה דורות לא תבזה גוי בפניו". (י"ח ט"ו רש"י)

והדברים תמוהים: יתרו אכן היה יועצו של פרעה, אבל כידוע נאלץ לברוח ממצרים, כי דנו אותו למוות על שהתנגד לעצת פרעה, ושנים רבות היה פליט עד שהשתקע במדין. ומדוע שיצטער על איבוד מצרים, אדרבה צריך הוא לשמוח!?

לימים מצאתי ששאלה זו היתה קשה לרבינו בחיי. ותירץ שיתרו היה דור עשירי למצרים בן חם, והיו המצרים בני בריתו וקרוביו. כי בני מצרים ובני מדין קרובים, שהרי מדין בנו של אברהם מקטורה, וכשם שהיו עשרה דורות מנח עד אברהם, כך היו עשרה דורות מוחם עד מדין, וכן ממצרים בן חם עד יתרו שהוא מבני מדין, דרשו כאן חז"ל 'עד עשרה דורות...' שהרי יתרו אף שנתגייר ונבדל מהם עדיין תכאב לו פורענותם. (שם וצ"ע ועיי"ן סה"י ובע"ה)

ונראה לומר בדרך החידוד ביאור ב"ויחד":

לכל מלחמה ומאבק שהגויים עורכים עם ישראל ומפסידים בו, ישנם שתי תוצאות: האחת, שהם הפסידו. ושנית, זה שישראל ניצחו ושם ישראל נתגדל על ידי הנצחון. ותוצאה זו ששם ישראל נתעלה והתפאר על ידי הנצחון כואבת להם יותר. ודבר זה מפריע וכואב לא רק לעם שהפסיד במלחמה, אלא לכל אומות העולם.

זהו ההסבר של "ויחד יתרו", ליתרו לא היה איכפת שהמצרים נענשו. הוא היה מצר "על כל הטובה אשר עשה ה' לישראל", כדברי הפסוק, זו הנקודה שהפריעה לו, כי החלק הזה נותר בכל גוי בעומק לבו אף לאחר שנתגייר, עד עשרה דורות... ("נר לשולחן שבת")

הספורנו כתב כדרך זו אך הפוך לגמרי: יתרו לא שמח על אבדן מצרים כראוי למקנא לכבוד קונו... אבל שמח על טובתם של ישראל, כמרחם על דמעת העשוקים. (י"ח ט')

ויחד - שמח בדבר, מלשון חדוה (ראשונים). שיחד לכו לא-ל אחד ונעשה יהודי (בעה"ט). לשון אחרות, לפי שיחד את ה' (בעלי התוס').

כתב ה"אור החיים": צריך להבין למה ידבר הכתוב כאן ארמית - 'ויחד' ולא אמר לשון ברור, שהוא לשון הקודש!?

ונראה כי הודיע בזה שמרוב השמחה נתחדד בשרו, כי כשתיה לאדם שמחה שלא כפי המשוער, תוולד בו הגשה, לפעמים יתעלף ולפעמים יסתכן ממש, והנה יתרו הגם שקדמה אצלו ידיעה מהבשורות הטובות הללו, יש לומר שאולי לא האמין שארעו וחשב שהגזימו... על כן כששמע תוכן הניסים, ועוד יותר, שסיפר לו משה דבר שלא היה יכול לדעת, על רדיפת המלאך - שרו של מצרים והריגתו, נתחדד בשרו. (שם)

סיפר הרה"ח רש"צ גוטמן בעת ניוחם אבלים: כ"ק אדמו"ר מקלויזנבורג היה אצלנו פעמיים בשוויץ. באחת הפעמים, בעת נסיעתו לשדה התעופה אמר לי מרן: 'דע, לכל אומה יש לה שר בשמים, למדינת שוויץ אין שר בשמים ולכן הם אנטישמים ביותר!' (בצילא דמהמנותא"ק עקב תשס"ט)

יתרו בסימן שבע - היו לו שבע שמות. (י"ח א' רש"י) **שבע בנות:** ציפורה, פנינה, קציעה, ימימה, נעמה, זרועה, זליחה. (ב' ט"ז ילק"ר) **שבעה פסוקים** נכתבו על ידו בפרשת "ואתה תחזה". (י"ח כ"א-י"ז) **הביא ה"שם משמואל":** שבע המידות הרעות הפך אותם יתרו לשבע מידות טובות (שם). **לא היה ממונה,** שמש וכוכב, שלא היה יודע יתרו את עבודתו הראויה והשימוש שלו. (זוהר פרי יתרו)

מי היה יתרו? ראש החרטומים, הראשון והחכם שביועצי פרעה (סוטה יא. זו"ק יתרו). כהן מדין - כומר היה, שר היה (מחלוקת במכילתא יתרו). **אמנם בפירוש מהרז"ו** על מדרש רבה כתב כי יתכן לומר שיתרו הוא פוטיפר! על פי הזוה"ק שיתרו תחילה היה נקרא 'כהן און' ואחר כך 'כהן מדין'. (פרי אורא פ"ז ועיי"ש ורשב"ם ב"ב קי. י"ש"כ להרה"ג נמ"ק)

ממדין ועד הונגריה... 'ויחד יתרו', אל תקרי ויחד אלא ויהד - שנעשה יהודי. (מדרש תנחומא ז')

השבוע יחול יום הזכרון לגאון רבי שמעון גרינפלד - 'המהרש"ג' בעל שו"ת מהרש"ג, מגדולי רבני הונגריה, נפטר י"ט שבט תר"צ
"את הדבר הקשה יביאון אל משה". (י"ח כ"ו)
מעשה מופלא של רוח הקודש!

באחד הימים נפטר בהונגריה בחור צעיר, בן למשפחה מוכבדת. התרגשות הציבור בהלוויה היתה גדולה. למחרת, פנה אחד מאנשי ה"חברא קדישא" שטיפלו בנפטר אל רב העיר, הגאון רבי מנחם פרידמן, וסיפר במר לבבו כי הנפטר בא אליו בחלום, והתלונן שהכניסוהו הפוך בארון, ומבקש ממנו להשכיבו כנהוג. **הרב לא ידע מה לעשות:** לפתוח את הקבר יש בו משום חרדת הדין, אך להניחו כך יש בו משום בזיון המת. פנה לשלשה גדולי רבני הונגריה באותו הזמן.

הגאונים רבי ישעיה זילברשטיין ורבי שלמה צבי שטרסר השיבו כי בדבר שנוגע לכבודו של מת אין בו חרדת הדין, והתירו לפתוח את הקבר. לאחר זמן הגיעה תשובת הרב השלישי, הגאון רבי שמעון גרינפלד, והפתיע את כולם. הוא אסר לפתוח את הקבר. ועורר את השאלה - "האם באמת חלם לו?"

רב העיר עשה כהוראת המהרש"ג. וראה זה פלא, לאחר מספר חודשים פטפט אותו אדם שכל הענין היה שקר. הוא כלל לא חלם, ורק מפני מריבה ושנאה ישנה שהיתה לו עם משפחת הבחור המנוח המציא את החלום. ותהום העיר... (נצטר מטע"ל ל"ב, שו"ת מהרש"ג ח"ג, עיי"ש)

"ואת שני בניה אשר שם האחד גרשם ושם האחד אליעזר". (י"ח ג' ד-ד)
מעשה באדם שנוולד לו בן מאשתו השניה, והיא רוצה לתת לו שם על שם אביה ישעיה דוד, דא עקא, יש לו בן בשם ישראל דוד מאשתו הראשונה. שאל האב, אם נכון לעשות כן.
רב העיירה הביא כי בשו"ת "אדני פז" (הובא בפת"ש קט"ז ו') כתב שיכול אדם לקרוא לשני בניו באותו שם, אך בהשמטות הוסיף שיש לחוש משום עין הרע.
הגאון רבי שמעון גרינפלד השיב: דבריו אינם מובנים לי, מה ענין עין הרע שייך בזה!?

והיה נראה לי בזה טעם אחר להסביר מדוע העולם לא קוראים לבניהם באותו שם. והוא כמובא בגמרא בענין 'שני יוסף בני שמעון בעיר אחת', שמשלשין ומרבעים את שמם ועוד. ואם היו קוראים לבניהם באותו שם היו נגרמים עיכובים בעניני ממון וגיטין. אם יקראו לאחד מהם לתורה לא ידעו את מי קראו...

והנה כל טענות אלו זה רק אם לשניהם יש שם אחד, אבל בנידוננו שיש לכל אחד מהם שני שמות אין בזה חשש ופקפוק. **אך עם כל זה הייתי אומר לאבי הבן** למה לו להכנס לדברים אשר יהיו חידוש אצל המון העם, הלא דבר זה עצמו שהעולם מדברים עליו גורם לעין הרע, ואין לך דבר יפה מן הצניעות.

אמנם למעשה - ובזה הראה המהרש"ג את רגישותו וחכמתו בנפש האדם - אם אשתו תצטער בכך שלא תקרא את בנה על שם אביה, נמצא שאי קריאת השם תגרום להפרת שלום בית, שתחשוב כי מעתה ואילך לא תוכל לקרוא אף בן מבניה על שם אביה, ואצל העולם הוא לצער, ובפרט שזה עלול להטיל בלבה שנאה על הבן הראשון, שבגללו אין לה שם על אביה...

לכן יכולים הם לקרוא על שם אביה, אמנם עדיף שינהגו כעצת רבם, שבחיי היום יום יקראו להם רק בשם הראשון, דהיינו יקרא לאחד ישעיה ולשני ישראל.

(שו"ת מהרש"ג ח"ד נ"ה)

"ויום השביעי שבת לה'.. לא תעשה כל מלאכה". (כ"י)

מעשה באדם שאיבד שעון זהב יקר. חיפשו וחיפשו ולא מצאו. הכריז המאבד שמי שימצא את השעון יקבל שכר נאה. בשבת בבוקר, בחור מצא את השעון במקוה. והנה כשהבחור החזירו לבעליו וביקש את השכר שהבטיח, טען האיש שאינו צריך לשלם, שהרי הוא מצא אותו בשבת ואסור לתת שכר שבת...

השיב המהרש"ג: האיסור של לקחת שכר שבת אינו פוטר את חיובו והוא צריך לשלם למוצא את שהבטיח.

הרי זה דומה למי שלקח דבר של חברו בשבת והפסידו, דלא יעלה על הדעת שלא יצטרך לשלם לו בטענה דהוי שכר שבת... התשלומים הם עבור החפץ, כיון שהוא חשוב לו מאד, ולא עבור הטירחוה.

(שו"ת מהרש"ג ח"ה ח' ועיי"ש)

ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד פרעה ... הרואה מקום שנעשו בו ניסים לישראל כגון המקום שעברו בני ישראל בים סוף ... מברך שעשה ניסים לאבותינו במקום הזה.

(ברכות נד. או"ח ר"ח א)

אינו מברך עד שיראה בפרט את מקום הנס.

(כפתור ופרח" פ"ג)

ודע, דהיום לא יודעים היכן המקום הזה שעברו בני ישראל בים סוף ואי אפשר לברך. ואף אם הוא במטוס ורואה את כל השטח שבין מצרים למדבר סיני.

(שער העין" תכ"ח - "אשרי האיש" ח"א)

אין מברכים על ים סוף א"כ רואה את כל הקטע שבין סואץ לשארם א-שייך, כגון דרך החלון במטוס ואז יברך בשם ומלכות. אך אם רואה רק חלק מהים, יברך בלי שם ומלכות. ("אור לציון" ח"ב)

יתרו עשה את מה שאנו לא יכולים לעשות היום...

כתב המאירי: ואף שיתרו לא ראה את הניסים והמקומות בהן נעשו, הואיל וראה את משה שעשאם ואת ישראל שנעשו להם, חביב היה בעיניו כאילו ראה אותם המקומות ובירך. (ברכות נד. ועיי"ש)

שרי חמישים - האומנם?

"כי הנה האדון ה' צבאות מסיר מירושלם ומיהודה ... שופט ונביא ... שר חמישים ונשוא פנים ויועץ... ונתתי נערים שריהם ותעלולים ימשלו בהם". (ישעיהו ג' א)

אל תקרא שר חמישים אלא 'שר חומשין', זה שיודע לישא וליתן בחמישה חומשי תורה. דבר אחר, כדרכי אבהו דאמר שאין מעמידין מתורגמן על הציבור פחות מחמישים שנה. (חגיגה יד.)

והנה תמהו רבים מה פשר הגבלת הגיל הזו אצל המתורגמן כאשר תפקידו אינו אלא למסור את דברי החכם, בעוד שאצל החכם עצמו לא מצאנו כן!?! [ועיין ע"ז יט: ורמ"א יו"ד רמ"ב ל"א]

ואכן בכמה כתבי יד של הגמרא נמצא כתוב רק 'פחות מחמישים' בלי המילה שנה, ויש לפרש שמדובר על פחות מחמישים אנשים, וכפי שכתוב במפורש ב"כתב יד מינכן" 'פחות מחמישים בני אדם', כלומר שאין צורך להעמיד מתורגמן אלא כשיש חמישים בני אדם שצריכים לו, אבל אין כלל הגבלת גיל אצלו. (נטעי אדם" וכ"כ ב"דברי סופרים" על ילקוט ישעיהו)